

12.6.2024

VIITE Lausuntopyyntö 8.5.2024, LAPELY/841/2024

ASIA Ailankatunturin pumppuvoimalaitos ja 400 kV:n voimajohto Pirttikoskelle
-hankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelma Kemijärvi, Rovaniemi

LAUSUNTO Lapin ELY-keskus on varannut 8.5.2024 päivätyssä lausuntopyynnössä
mahdollisuuden lausunnon antamiseen lausuntopyynnön jakelussa
mainituille tahoille hankkeen arviointiohjelmasta (YVA-ohjelma).

Keski-Kemijoen kalatalousaluetta ei mainittu lausuntopyynnön jakelussa.
Kalatalousalue katsoo, että lausuntopyyntö olisi tullut osoittaa myös Keski-
Kemijoen kalatalousalueelle.

Keski-Kemijoen kalatalousalue lausuu hankkeesta ja sen arviointiohjelmasta
seuraavaa:

Kalatalousalueen näkemyksen mukaan nyt suunnitellulla
pumppuvoimalaitoshankkeella voi olla yhdessä Kemijärven säännöstelyn ja
Kemijärven alueelle todennäköisesti rakennettavien muiden
pumppuvoimalaitosten kanssa vesistöön ja kalastoon liittyviä haitallisia
yhteisvaikutuksia myös Seitakorvan voimalaitoksen alapuolisessa Kemijoen
pääuomassa.

Keski-Kemijoen kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa
Seitakorvan alapuoliset Pirttikosken ja Vanttauskosken altaat on määritetty
kalataloudellisesti merkittäviksi alueiksi mm. muikun tärkeinä
esiintymisalueina sekä kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvina alueina.
Kaupallista kalastusta harjoitetaan nykyisellään Vanttauskosken altaalla.
Kalatalousalue pyrkii edistämään kaupallisen kalastuksen harjoittamista
myös Pirttikosken altaalla. Keski-Kemijoen patoaltaat ovat lisäksi
kalataloudellisesti merkittäviä hauki- ja madealueita sekä kuhan
istutusalueita.

12.6.2024

Kemijärven biotuotetehtaan ympäristö- ja vesitalouslupa-asian KHO-käsittelyn yhteydessä (ECLI:FI:KHO:2022:T31) tuli esille, että Kemijärvässä on vuosien ajan todettu mateen lisääntymishäiriöitä. Syytä ilmiölle ei ole pystytty selvittämään, mutta sen on arvioitu liittyvän Stora Enson tehtaan sellun tuotannossa vapautuneisiin uuteaineisiin ja muihin haitta-aineisiin. Ilmiö on voimistunut sellutehtaan lopettamisen jälkeen. Keski-Kemijoen kalatalousalueen huoli liittyy tehdas- ja yhdyskuntaperäisten haitta-aineiden esiintymiseen Kemijärven sedimenteissä ja aineiden mahdollisesta purkautumisesta vesistöön ja kulkeutumiseen Seitakorven alapuoliseen vesistöön, kun pumppuvoimaloita rakennetaan ja käytetään.

On oletettavaa, että Kemijärvellä tulevaisuudessa mahdollisesti toimivista pumppuvoimalaitoksista puretaan vesistöön samanaikaisesti lyhyessä ajassa suuria vesimassoja sähkön kysyntätilanteen niin vaatiessa, mikä vääjäämättä vaikuttaa Kemijärven virtaamiin pulssinomaisesti etenkin purkupaikkojen läheisyydessä ja sekoittaa järven pohjasedimenttejä.

Hankkeen YVA-ohjelmassa todetaan (s. 47-48), että Ailangantunturin pumppuvoimalaitoksen vaikutusalue Kemijärvässä määritellään vesistömallinnuksen tulosten perusteella. YVA-selostukseen olisi tulossa virtaus- ja vedenlaatumallinnus, jolla selvitetään pumppuvoimalaitoksen käytönaikaisia vaikutuksia Kemijärven virtausnopeuksiin, vedenkorkeuteen, veden laatuun ja jääpeitteeseen. Koko Kemijärvelle tehtäisiin 2D-malli ja pumppuvoimalan lähialueelle 3D-malli, jolla olisi lisäksi tarkoitus laskea virtausmuutoksista aiheutuva sedimentin irtoaminen, kertyminen ja kulkeutuminen alavirtaan.

Keski-Kemijoen kalatalousalue vaatii, että hankkeen YVA-selostuksessa esitettävissä virtausmallinnuksissa tarkastellaan virtausmuutoksista aiheutuvaa sedimentin irtoamista ja kulkeutumista myös Seitakorvan alapuoliseen vesistöön säännöstelykäytännöt huomioon ottaen.

YVA-selostuksessa tulee huomioida vuosikymmenien aikana tehtyjen valuma-alueiden ojitusten seurauksena järveen aiheutunut ulkoinen humus- ja kiintoainekuormitus sekä noin 60 vuoden säännöstelyn aiheuttama eroosio. Näiden yhteisvaikutuksena järven syvänteet ovat täyttyneet

12.6.2024

kiintoaineesta ja hävinneet paikoin kokonaan. On ensiarvoisen tärkeää, että irtoavan sedimentin kokonaismäärän arvioimiseksi suoritetaan sedimenttikerrosten vahvuuksien mittaukset muuttuvien virtausten vaikutusalueelta.

YVA-selostuksessa tulee esittää myös arvio siitä, miten pohjasedimentissä olevan kiintoaineen vapautuminen virtausten seurauksena vaikuttaa veden sameuteen, näkösyvyyteen ja perustuotantoon sekä järven luontaiseen kerrostuneisuuteen ja ravinteiden kiertoon.

Lisäksi tulee selvittää, miten Kemijärvessä tapahtuvat edellä mainitut seuraukset vaikuttavat Seitakorvan alapuoliseen Kemijokeen ja kuinka pitkälle, sekä miten virtausmuutokset vaikuttavat Juujärven jäätilanteeseen.

Mallinuksissa tulee ottaa myös huomioon muut tiedossa olevat pumppuvoimalasuunnitelmat, niiden kokoluokka ja mahdollinen yhteisvaikutus Ailangantunturin laitoksen aiheuttamiin virtausvaihteluihin ja veden laatuun niin rakentamisaikaisen ruoppausten kuin käytönaikaisen vesimassojen yläaltaaseen pumppausten ja ala-altaaseen purkujen osalta.

Lisäksi YVA-selostuksen kalastoa ja kalastusta käsittelevässä osuudessa tulee arvioida virtausmallinuksista johdetut suorat (mahdolliset haitta-ainekulkeumat) ja epäsuorat (mainehaitta) vaikutukset kalastolle, kaupalliselle ja vapaa-ajan kalastukselle sekä kalan käyttökelpoisuudelle ravintona Seitakorvan alapuolisessa Keski-Kemijoen pääuomassa, etenkin Pirttikosken ja Vanttauskosken altailla.

Hallituksen puheenjohtaja Reijo Saari
Keski-Kemijoen kalatalousalue